

Obsahy a formy české státnosti I – program na akademický rok 2025/26

Zimní semestr

Garanti: Prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc., PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Vyučující: PhDr. Jaroslava Hausenblasová, Ph.D., PhDr. Jakub Izdný, Ph.D., PhDr. Jaroslav Svátek, Ph.D., PhDr. Blanka Zilynská, Ph.D.; externí spolupráce: Mgr. et Mgr. Klára Andresová, Ph.D., PhDr. Jiří Hrbek, Ph.D.

ČTVRTEK 14.10, učebna P 201

Datum	Přednášející	Téma
2. 10.	Dle možností všichni zúčastnění	vstupní informace – úvodní panelová diskuse: Co je to stát a státnost ve starších dějinách?
9. 10.	Jakub Izdný	Česká státnost ve starším středověku
16. 10.	Jakub Izdný	Státy střední Evropy jako komparativní fenomén
23. 10.	Lenka Bobková	Koruna Království českého v lucemburské době. Geneze a vývoj
30. 10.	Lenka Bobková	Krise České koruny v 15. století a její překonání
6. 11.	Jan Zdichynec	Koruna Království českého. Geneze a vývoj v raném novověku I: postupující integrace i dezintegrace
13. 11.	Jan Zdichynec	Koruna Království českého. Geneze a vývoj v raném novověku II: vývoj směrem k absolutismu + teritoriální ztráty
20. 11.	Týden humanitních věd	výuka odpadá
27. 11.	Blanka Zilynská	Počátky stavovské společnosti
4. 12.	Jaroslava Hausenblasová	Panovnická versus stavovská moc v raném novověku I (1526-1620)
11. 12.	Jiří Hrbek	Panovnická versus stavovská moc v raném novověku II (1620–1792)
18. 12.	Jakub Izdný	Válka, armáda a stát ve středověku
8. 1. 2026	Klára Andresová	Válka, armáda a stát v raném novověku

Anotace:

Přednáška sleduje státoprávní vývoj a proměny českých zemí či českého státu ve středověku a v raném novověku (zhruba do roku 1800), přičemž teoreticky vychází z obecného konceptu státnosti. Cílem je nejen poskytnout shrnující pohled na teritoriální a státoprávní vývoj zemí České koruny v předmoderní době, ale také sledování průřezových témat pro tento vývoj určujících: formulace královské moci a majestátu, vztah stavovství a panovníka, vztah církevní a světské moci, vývoj právních kodifikací, středověké a raně novověké pojetí etnika či „národa“, průběh „budování“ určitých teritorií a jejich ztráty, komunikace mezi jednotlivými zeměmi, funkce rezidencí a správních sídel, vývoj panovnického ideálu, genealogické mýty vládní dynastie atd. Při výkladu bude cíleně střídána osa chronologická a tematická. Přednáška nezohlední jen vývoj Čech a Moravy, ale také dalších součástí České koruny (Slezsko, Horní a Dolní Lužice, Lucembursko atd.). Problematika bude sledována v komparativní perspektivě v (středo)evropských souvislostech.

Atestace:

ZS – zápočet (na základě písemného eseje v rozsahu tří až pěti normostran (1 NS = 1800 znaků vč. mezer) na jedno téma z problematiky přednášené v ZS dle vlastního výběru, zaslaného mailem na jan.zdichynec@ff.cuni.cz) a na základě pravidelné účasti na přednáškách (možné jsou tři absence)

Detailní požadavky na esej:

Téma – Mělo by přímo souviset s problematikou přednášenou v ZS. Téma eseje se pokuste představit jako problém, jako otázku; pokuste se zamýšlet, interpretovat, esej nemá za účel pouze suplovat výklad. V práci můžete též přímo reflektovat to, co zaznělo na přednáškách. Témata konzultujte předem s garantem kursu (pro tento předmět dr. Zdichynec).

Struktura – musí být jasná, tzn. úvod, téma a závěr. Je výhodou si na začátku položit otázku a na konci na ni odpovědět. Při relativně malém rozsahu práce není nutné vnitřní členění.

Návrh témat pro inspiraci –

Panovník a stavy v raném novověku

Vliv christianizace na vznik českého státu

Reflexe konkrétního tématu ve starší historiografii ve srovnání s pohledem současné historiografie

Úvahy o smyslu českých dějin ve vztahu ke středověkému vývoji českého státu

Formální stránka – ve formátu MS Word (lépe se opravuje a komentuje pomocí sledování změn). Na konci je nutné uvést seznam zdrojů/literatury (min. 3 položky). Použití poznámek pod čarou je fakultativní, vhodné jsou např., pokud citujete z pramenů či z literatury. Internetové zdroje je rovněž možné uvádět, musí být ovšem řádně ocitovány, ale text musí být opřen zejména o vydané historické práce (monografie, články, edice...).

Schválené a vypracované eseje posílejte mailem příslušnému garantovi (dr. Zdichyncovi), který je následně přepośle k posouzení vyučujícímu podle tématu. Název souboru by měl obsahovat vaše příjmení.

Termín odevzdání – nejpozději do 31. 1. 2026 (možno i dříve). Není vyloučená možnost, že méně povedené eseje dostanete zpět na přepracování.

LS – ústní komisionální zkouška probíhá na základě problematiky přednášené v ZS a v LS a tematicky a chronologicky vyváženého seznamu relevantní literatury související s odpřednášenými tématy, který by měl být rovnoměrně rozdělen mezi práce s těžištěm v období středověku a raného novověku. Položeny budou dvě otázky, jedna ke středověku, jedna k ranému novověku. Seznam by měl čítat přinejmenším 15 položek (možno uplatnit knihy i články).

Literatura ke studiu (další tematicky zaměřené tituly budou upřesňovány v rámci jednotlivých přednášek):

ADAMOVÁ, Karolina – LOJEK, Antonín – SCHELLE, Karel (ed.) – TAUCHEN, Jaromír, Velké dějiny zemí Koruny české, tematická řada: Stát, Praha – Litomyšl 2015.

ANTONÍN, Robert, Ideální panovník českého středověku, Praha 2013.

BAHLCKE, Joachim (ed.), Historische Schlesienforschung: Methoden, Themen und Perspektiven, Köln – Weimar – Wien 2005.

BAHLCKE, Joachim (ed.), Geschichte der Oberlausitz, Leipzig 2001.

BEREND, Nora – URBÁŇCZYK, Przemysław – WISZEWSKI, Przemysław, Central Europe in the High Middle Ages. Bohemia, Hungary and Poland (c. 900–c.1300), Cambridge 2013.

BLÁHOVÁ, Marie, Národ v pojetí českých středověkých intelektuálů, in: Wspólnoty male i duze w społeczeństwach Czech i Polski w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych, Kraków 2010, s. 15–33.

BOBKOVÁ, Lenka a kol., Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437–1526), Praha 2010.

BOBKOVÁ, Lenka a kol. (edd.), Korunní země v dějinách českého státu I–IX, Praha 2003–2022.

BOBKOVÁ, Lenka, Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně, Ústí nad Labem, 1993.

BOBKOVÁ, Lenka – BŘEZINA, Luděk – ZDICHYNEC, Jan, Horní a Dolní Lužice (Stručná historie států), Praha 2008.

BOBKOVÁ, Lenka – ČAPSKÝ, Martin – KORBELÁŘOVÁ, Irena a kol., Hejtmanská správa ve vedlejších zemích Koruny české, Opava 2009.

BOBKOVÁ, Lenka – HOLÁ, Mlada (edd.), Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi CSc. k nedožitým 85. narozeninám, edd., Praha – Litomyšl 2005.

BOBKOVÁ, Lenka – HOLÁ, Mlada – VELÍČKA, Tomáš – WINZELER, Marius – ZDICHYNEC, Jan, Královská Horní Lužice. Panovnická reprezentace – mechanismy vlády – komunikace, Praha 2021.

BOHÁČ, Zdeněk, České země a Lužice (sebrané stati), Tišnov – Budyšín 1993.

BRANKAČK, Jan – MĚTŠK, Frido (edd.), *Stawizny Serbow I–IV*, Budyšin 1977.

CATALANO, Alessandro, *Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách*, Praha 2008

CONRADS, Norbert, *Schlesien (Deutsche Geschichte im Osten Europas)*, Berlin 1994.

CZECHOWICZ, Bogusław, *Dvě centra v Koruně. Čechy a Slezsko na cestách integrace a rozkolu v kontextu ideologie, politiky a umění (1348–1458)*, České Budějovice 2011.

ČAPSKÝ, Martin, *Vévoda Přemek Opavský (1366–1433). Ve službách posledních Lucemburků*, Opava 2005.

DOBEŠ, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, 2. vyd., Praha 2007.

DUCREUX, Marie-Élizabeth, *Kultura – zbožnost – symbolická politika: Proměny společnosti ve střední Evropě v 17. a 18. století*, edd. Ivana Čornejová – Zdeněk Hojda, překlady Adéla Stříbrná a Bronislava Cvejnová Skalická, Praha 2023

EVANS, Robert J. W., *Vznik habsburské monarchie, 1550–1700*, Praha 2003.

FAJT, Jiří (ed.), *Karel IV. Císař z boží milosti*, Praha 2006.

FALADA, David a kol., *Dějiny daní a poplatků*, Praha 2009

FANTYSOVÁ–MATĚJKOVÁ, Jana, *Un prince au carrefour de l'Europe, Wenceslas de Bohême*, Paris 2013.

FIALOVÁ, Ludmila a kol., *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1996.

FRANCEK Jindřich, *24. 10. 1517 – Svatováclavská smlouva. Urození versus neurození*, Havran, 2006 (Dny, které tvořily české dějiny)

FUKALA, Radek, *Slezsko. Neznámá země Koruny české. Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740*, České Budějovice 2007.

Geschichte des Fiskalamtes in den böhmischen Ländern. I. Teil, Das Fiskalamt des Königreichs Böhmen in der älteren Zeit bis zum Jahre 1620 / auf Grund archivalischer Quellen bearbeitet von Jaroslav DEMEL, Innsbruck 1909

GINDELY, Anton, *Geschichte der böhmischen Finanzen 1526–1618*, Wien 1868

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *K otázkám vztahu duchovní a světské moci v Čechách ve druhé polovině 14. století*, *Československý časopis historický* 24, 1976, s. 244–277.

HOLÁ, Mlada *Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku a raném novověku (1437–1617)*, Praha 2012.

HRBEK, Jiří a kol., *Panovnický majestát. Habsburkové jako čeští králové v 17. a 18. století*, Praha 2021.

HRBEK, Jiří, *Stát jako výsledek kulturního procesu. Vyústění diskuze o absolutismu v evropské historiografii*, *ČČH* 122, č. 2, 2024, s. 251–296.

HRBEK, Jiří – POLEHLA, Petr – ZDICHYNEC, Jan (edd.), *„Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru“*. Sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru, Ústí nad Orlicí 2008.

HROCH, Miroslav – PETRÁŇ, Josef *17. století – krize feudální společnosti?*, Praha 1976.

JANÁČEK, Josef, České dějiny I/1 a 2. Doba předbělohorská 1526-1547, Praha 1968¹, 1971² a 1984.

KADLEC, Jaroslav, Přehled českých církevních dějin I–II, 2. vyd. Praha 1991.

KAPRAS, Jan, Právní dějiny zemí koruny České I–III, Praha 1913–1920.

KAVKA, František, Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355–1378), I–II, Praha 1993.

KORTA, Waclaw, Historia Śląska do roku 1763, Warszawa 2003.

KOZÁK, Petr, Zrod stavovského Hlohovska, Opava 2008.

KROFTA, Kamil, Začátky české berně, Praha 1931.

MACEK, Josef, Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526) I–IV, Praha 1992–1999.

MALÝ, Karel – PÁNEK, Jaroslav (edd.), Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619), Praha 2001.

MALÝ, Karel – SOUKUP, Ladislav (edd.), Vývoj české ústavnosti v letech 1618 až 1918, Praha 2006.

MAŤA, Petr, Svět české aristokracie (1500–1700), Praha 2004.

MAUR, Eduard, 12. 5. 1743. Marie Terezie – Korunovace na usmířenou, Praha 2003.

MEZNÍK, Jaroslav, Lucemburská Morava 1310–1423, Praha 1999.

MIKULEC, Jiří – BENEŠ, Zdeněk – BOBKOVÁ VALENTOVÁ, Kateřina – HOLÝ, Martin – JANIŠ, Dalibor – KŮRKA, Pavel – ONDO-GREČENKOVÁ, Martina – RAKOVÁ, Svatava – STERNECK, Tomáš, Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě, Praha 2013 (= Práce Historického ústavu AV ČR, 42).

NEJEDLÝ, Martin, Fortuny kolo vrtkavé. Láska, moc a společnost ve středověku, Praha 2003

NEJEDLÝ, Martin, Le concept de nation en Bohême au XIVe et au début du XVe siècle, in: Nation et nations au Moyen Âge. Actes du XLIVe Congrès de la SHMESP, Prague, 23–26 mai 2013, Paris 2014, s. 229–241.

NEJEDLÝ, Martin, Středověký mýtus o Meluzíně a rodová pověst Lucemburků, Praha 2014.

NEJEDLÝ Martin, „Lucemburku, jsi světloplachý netopýr, mžourající sýček a přešatý kalous“. Zápas o dědictví lucemburské dynastie pohledem „strůjce povyražení“ Michaulta Tailleventa, in: Historie – Otázky – Problémy 2011, 3, č. 2, s. 161–180.

NEJEDLÝ Martin, Roi étranger ou roi diplomate? Jean l'Aveugle au miroir des sources tchèques, in: Prague Papers on the History of International Relations, 2012, sv. 2, s. 11–36.

NODL, Martin – ŠMAHEL, František (edd.), Slavnosti, ceremonie a rituály pozdního středověku, Praha 2014.

Nová rada, ed. Jiří DAŇHELKA, Praha 1950.

NOVOTNÝ, Robert, Stavovství, in: Pavlína Cermanová – Robert Novotný – Pavel Soukup (edd.), Husitské století, Praha 2014, s. 635–650 (a tam uvedená literatura: s. 704–705)

NOVOTNÝ, Václav, České dějiny I/1–4, Praha 1912–1937.

PÁNEK, Jaroslav, Proměny stavovství v Čechách a na Moravě v 15. a v první pol. 16. stol., FHB 4, 1982, s. 179–217

PÁNEK, Jaroslav, Stavovství v předbělohorské době, in: *Folia historica Bohemica* 6, 1984, s. 163–219.

PEKAŘ, Josef, České katastry 1654–1789, Praha 1915

PETERKA, Otto, Rechtsgeschichte der böhmischen Länder I–III, Reichenberg 1923–1933.

PETRY, Ludwig – MENZEL, Josef Joachim, Geschichte Schlesiens, Bd. 1: Von der Urzeit bis zum Jahre 1526; Bd. 2: Die Habsburger Zeit 1526–1740, Sigmaringen 1988.

PLACHT, Otto, České daně 1517–1652, Praha 1924

POHL, Walter, Regnum und gens, in: Pohl, Walter – Wieser, Veronika (edd.), *Der frühmittelalterliche Staat – Europäische Perspektiven*, Wien 2009, s. 435–450.

POLIŠENSKÝ, Josef, Třicetiletá válka a evropská krize 17. století, Praha 1970

Pražské arcibiskupství 1344–1994, sborník statí o jeho působení a významu v české zemi, redd. Zdena HLEDÍKOVÁ – Jaroslav V. POLC, Praha 1994.

RÜTHER, Andreas, Region und Identität. Schlesien und das Reich im späten Mittelalter, Köln – Weimar – Wien 2010.

SCHWENNICKÉ, Andreas, „Ohne Steuer kein Staat“: zur Entwicklung und politischen Funktion des Steuerrechts in den Territorien des Heiligen Römischen Reichs (1500–1800), Frankfurt am Main 1996.

Slezsko, perla v České koruně, Historie – Kultura – Umění, Praha 2007.

Slezsko. Země Koruny české. Historie a kultura 1300–1740, Praha 2008.

Slezsko v dějinách českého státu, I. Od pravěku do roku 1490 (Zdeněk JIRÁSEK – Robert ANTONÍN a další), II. 1490 – 1742 (Radek FUKALA), Praha 2012.

STERNECK, Tomáš, Město, válka a daně. Brno v moravském berním systému za dlouhé války s Vysokou Portou (1593–1606), Praha 2006

ŠMAHEL, František, Idea národa v husitských Čechách, Praha 2000.

ŠMAHEL, František, Obrisy českého stavovství od konce 14. do poč. 16. století, ČČH 90/2, 1992, s. 161–187

TAPIÉ, Victor L., Marie Terezie a Evropa, Praha 1998.

TINKOVÁ, Daniela, Osvícenství v českých zemích I: Formování moderního státu (1740–1792), Praha 2022

TŘEŠTÍK, Dušan, Gens Bohemanorum – kmen Čechů, in: Sommer, Petr – Třeštík, Dušan – Žemlička, Josef (edd.), *Přemyslovci. Budování českého státu*, Praha 2009, s. 137–148.

TŘEŠTÍK, Dušan, Vznik Velké Moravy. Morava, Čechové a střední Evropa 791–871, Praha 2001.

VÁLKA, Josef, Česká společnost 15.–18. století, I: Předbělohorská doba, Praha 1972; II: Bělohorská doba. Společnost a kultura manýrismu, Praha 1983

VÁLKA, Josef, Dějiny Moravy I: Středověká Morava; II. Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1991, 1996.

WRZESIŃSKI, Wojciech (ed.), Dolny Śląsk. Monografia historyczna, Wrocław 2006.

ZELENKA, Jan, Vlastnictví a svoboda, in: Historiografické a historické problémy středověku, Praha 2016, s. 82–90.

ŽEMLIČKA, Josef, Čechy v době knížecí 1035–1198, Praha 2007.

ŽEMLIČKA, Josef, Počátky Čech královských 1198–1253, Praha 2002.

ŽEMLIČKA, Josef, Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků, Praha 2011.

Časopisy a další periodika

Folia Historica Bohemica

Kladský sborník

Lětopis. Časopis za řeč, stawizny a kulturu Łužiskich Serbow

Medievalia Historica Bohemica

Neues lausitzisches Magazin

Opera Historica

Sobótka

Studia Medievalia Bohemica